

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7 Fylke: Aust. Agder
 Tilleggsspørsmålnr. Herad: Sørdelel
 Emne: Skav Bygdelag: Indre Dø
 Oppskr. av: Anders H. Moland Gard: Moland
 (adresse): Skland p. a G.nr. 58 Br.nr. 4
 A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.
 B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Ja det var vist nok så almindelig at skav, særlig av asp, ble benyttet som hjelpefor om våren til kuenne, når det minnet med høiet. Det er jo almindelig kjent at folk går i tiden sat med så meget kretari om vinteren at det gjerne knep med foderet om våren, å da var slikt hjelpefor som skav godt å kj til, å ble akon. brukt. Særlig ille ble det jo, hvis våren ble usærvantlig sur. Men jeg tror neppe at man regnet med dette som noe anvist. Det var nok helst når de begyrote å slippe op for hoi, å da var der også dem som kjdde til lynng som hjelpefor. Man tok en sek å en sigd i hånden å skar toppen av helst så grov å frisk lynng som meilig, å tok del hjem til for, dette var ikke ualmindelig å kuenne litte slikt lynng ganske godt. Som nevnt var det nesten utelukkeude asp som her omkring benyttedes som skaved, først å fremst fordi der var riktily av

dette treslag i naturligvis ogsaa fordi
 kastera litte det a tvivledes ved det.
 Foruden var nok almbark det aller-
 bedste (man kjenner nok til at
 almbark ble benyttet i krigens tid
 (1807 a ut over, men ogsaa senere) til ind-
 blanding i bakmelet, altsa til menneske-
 føde - Alm er imidlertid et noksa
 sjeldent treslag her omkring, kun enkelte
 gaerde nede ved fjorden og enkelte andre
 gaerde vokste der alm, a der ble det
 ogsaa benyttet. En mand fra en
 stor gaerd pa Vegårs her (Aas) fortalte
 mig at naar kuene nu vaeren fik skav
 a kauske ogsaa fine kvister av alm sa
 kunne en se det pa melken, den ble,
 saavidt jeg forstod, av bedre kvalitet, en
 far jo huske at kuene der oppe mest ble
 foert med mjrkoi a da virket alm skav
 mest som kraftfor, lignende erfaring
 hadde man ogsaa om aspekar, men det
 maatte vere grøn lyn bark. Jeg vet
 egentlig ikke sa mye om at det ble
 benyttet noen sordige redskaper til
 skaving - Efter det jeg minnes sa
 plukket man ind blandt husveden
 noen skikkede trer a tok sa tolle-
 kniven a skavet barken av med den.
 Det var en tid almindelig her at man
 leverte rensket aspeved til sliperiet, og
 da hadde en et sordskillt redskap
 til a skave ved en - Det var nu først
 en skavkniv, et ret jern med brøhandtak

3.

i hver ende som gik retvinklet ut fra
kniven (slike skarvknive finnes ennå her)
hva de hadde vort benyttet til tidligere
vet jeg ikke, mulig det var til noe slags
hjemme arbeid, som forarbeidelse av tra o.l.)
Når man skavet slik i stor stil hadde
man også en trakt å der var også en
inretning så en kunne holde veden fast,
en skarp pig å så en inretning som man
spennte på med benene, man drog så
kniven inretning av brystet å skavingen
gik på denne måte raskt ut, men
man forslav, dette var for å reise veden
ikke for skavets skyld. At en også kunne
benytte dette hvis en hadde bruk for det
ble en bisak. Nu tror jeg helst vi må si
at dette med skav til hjelp for høver
forhuden til folk selv sig ikke gjenn
til med større kunnskap end at de kan
fø^{dem} frem på de vanlige formidler å
det kommer vel også med at folke-
hjelpen på gårdene er indskrenket nu.
Det er nok mulig at enkelte ennå benytter
sig av såkalt i værknipa, men i det
store å hele er det gåt ut av bildet.
Jeg kan forfalle at da Molands Bønder
i første halvdel av det 18de århundrede
avsto forskjellige rettig hever i skogen
til en mindre bruker, som ikke eiet skog
så var også retten til å ta lov å brenn
naant, så det er tydelig at det regnetes
som noget av verdi i den tiden. Jeg kan
også høit at småfolk som ikke hadde
skog selv atkøderle om lov til å ta
skavet i annen mans skog, om der gas

4.

bet aling herfor i næm form kjennes
jeg ikke til. Jeg kan ogsaa fortælle
at til sæder brugtes et firkantet, man
lumpet simpelt hen ind store friske
firkantede til sæden a så besørgt
sædene selv skavingen - var de ble fat
sat ut igjen var det godt ubbet for
både bark a bar - Jeg snakket netop
med en gammel mand fra Vegårshei
(Vegårshei er nobotbygd til Søndelid) a han
hadde ogsaa lidt a fortælle om bruk av skav.
Der oppe brugtes mange forskjellige løvtræ-
slag til skaved, fordelte han foruten
asp ogsaa aln hvor den fandtes a sa rogn,
silje a lin der var det bare den indre
part av barken som brugtedes. Et
nytt es ogsaa, men her var det de tykke
kvoistene a især top skældene der var
fulle av knop som brugtes a dette kaldte
de for bronn - Noen forskjellige redskap
til a skave med hadde de ikke man
brugte bollekneven som her nå,
men de slog gjerne varmt vand på
skavet a blandet det med haln hak
med lidt mel til - Den skavkniv
som jeg har fortalt var nok oprindelig
til annet bruk mente han - Den
benvontes gjerne brannkniv og var egnet
til skaving a pussing a hematerialer.
Jeg har hørt at nær Kaa fik eikelær
i store omr ble fløten noe stiv pergament-
artig det ble vel ogsaa tilfaldet av bronn av eik
Eller var det på Vegårshei som her at skav
a Durslags er gått ut av bildet.